

Ο ΠΡΩΗΝ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΛΥΝΕΙ ΤΗ ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ

**ΧΡΗΣΤΟΣ
ΡΟΖΑΚΗΣ**

Η ΤΟΥΡΚΙΑ

**ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΤΗΝ Ε.Ε.**

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΙ

Η συμφωνία της Μαδρίτης δεν ακυρώθηκε στη Νέα Υόρκη, το πνεύμα της όμως διακυβεύεται αν δεν υπάρξει σύντομα πρόοδος στα προβλήματα ουσίας -στο Αιγαίο και την Κύπρο- υποστηρίζει ο καθηγητής **Χρήστος Ροζάκης** σε συνέντευξη που παραχώρησε στον «**Επενδυτή**», στην πιο κρίσιμη στιγμή των ελληνοτουρκικών σχέσεων. «Αν η Τουρκία διατηρήσει ακέραιες τις διεκδικήσεις της, τότε αυτονόητα μπορεί να υπονομευθεί οποιαδήποτε άλλη διαδικαστική προσπάθεια, τονίζει ο πρώην υφυπουργός Εξωτερικών και υπογραμμίζει πως η αντίληψη της Αθήνας για «**βήμα προς βήμα**» διαδικασία επίλυσης των ελληνο-

Συνέντευξη στην **Χριστίνα Πουλιδού**

■ **Ας ξεκινήσουμε τη συζήτηση με την πρόσφατη επικαιρότητα, καθώς ο Ισμαήλ Τζεμ τις προάλλες δήλωσε ότι η κυβέρνησή του δεν θα προσφύγει στη Χάγη για τα Ίμια, αν προσφύγει όμως, θα το πράξει βασικά για το θέμα του εξοπλισμού των ελληνικών νησιών. Έ' αυτή την προσφυγή όμως -είπε- εμποδίζεται η Τουρκία λόγω της επιφύλαξης που έχει θέσει η Ελλάδα στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου για θέματα εθνικής ασφάλειας. Αν γινόταν αυτή η συζήτηση σ' ένα στρογγυλό τραπέζι, εσείς, ως εκπρόσωπος της Ελλάδας, τι θα απαιτούσατε;**

■ Κατ' αρχάς, η ελληνική επιφύλαξη αφορά θέματα ασφάλειας και άμυνας. Το επίδικο αντικείμενο μιας προσφυγής για τα Ίμια αφορά αποκλειστικά το θέμα κυριότητας των βραχονησίδων. Ως εκ τούτου τίποτα δεν εμποδίζει την επιδίκαση του προβλήματος αυτού και πρόκειται περί τουρκικής υπεκφυγής. Ως προς την ουσία του ζητήματος της αποστρατικοποίησης, θα έλεγα ότι είναι ένα πρόβλημα που συνεχεται σήμερα με την ίδια τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας. Γιατί, προσέξτε, η αποστρατικοποίηση είναι θέμα νομικό -αφού συνιστά πρόβλημα ερμηνείας και εφαρμογής της συνθήκης της Λωζάνης, της σύμβασης του Μοντρέ και της συνθήκης των Παρισίων- αλλά ταυτόχρονα, είναι θέμα συνυφασμένο με ζωτικότερα πολιτικά ζητήματα.

■ **Εννοείτε την ασφάλεια της χώρας;**

■ Ενώ την άμυνα και σε τελευταία το ερώτημα που θα αναφέρεται στις γενικότερες σύγχρονες ανάγκες για την ευρύτερη στρατηγική οργάνωση της περιοχής. Είναι όμως πρόωρο να συζητάμε σήμερα το θέμα αυτό και ιδιαίτερα να το «**συρράπτουμε**» με την εδαφική διεκδίκηση της Τουρκίας.

■ **Σε κάθε περίπτωση, κ. Ροζάκη, για να προσφύγει η Τουρκία στη Χάγη θα πρέπει να έχει προηγουμένως αναγνωρίσει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, έτσι δεν είναι;**

■ Βεβαίως. Η αποδοχή της ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου θα ήταν μια ιδανική κίνηση για την επίλυση του ζητήματος των Ίμιων, όπως και της υφαλοκρηπίδας.

■ **Δεν προβαίνει όμως σ' αυτή την κίνηση και άρα τι μπορούμε εν συνεχεία να προτείνουμε;**

■ Η ελληνική πλευρά έχει υποδείξει ότι για την άρση του αδιεξόδου που έχει προκύψει από τις εδαφικές διεκδικήσεις, θα μπορούσε η Τουρκία είτε να δηλώσει την άρση της διεκδίκησής της είτε να δηλώσει ότι δέχεται την παραπομπή τούτου του θέματος στο Διεθνές Δικαστήριο. Μια τέτοια δήλωση θα επέτρεπε την ad hoc αντιμετώπιση του ζητήματος μέσα από μια παραπομπή, που θα εξέταζε μεμονωμένα το θέμα της κυριαρχίας των Ίμιων.

■ **Και γιατί νομίζετε ότι η Τουρκία αποφεύγει να αναγνωρίσει τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου;**

■ Η Τουρκία δείχνει να έχει μια μορφή αλληλεγγύας απέναντι στο Δικαστήριο και πάντως θέλει να διατηρήσει αυστηρά τον έλεγχο της κυριαρχίας της σε θέματα που αφορούν διεκδικήσεις της σε γειτονικές της χώρες και ακόμα σε θέματα που αφορούν δικές της παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου. Δεν υπάρχει λοιπόν σήμερα κάποια ένδειξη ότι η Τουρκία θα προχωρήσει σε ένα τέτοιο ριζοσαστικό (για τις αντιλήψεις της) βήμα.

■ **Αν υποθέσουμε, παρ' όλα αυτά, ότι η Τουρκία αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου, θα μπορεί να προσφύγει πλέον σ' αυτό και η Ελλάδα, για τον προσδιορισμό της υφαλοκρηπίδας λόγου χάρι;**

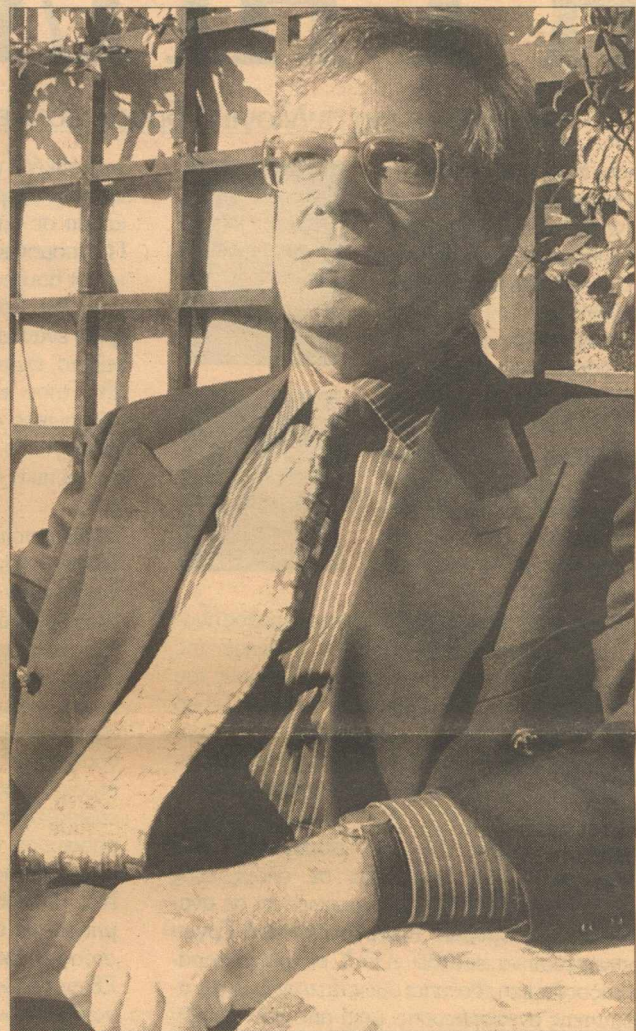
■ Αν γίνει κάτι τέτοιο, βεβαίως ανοίγει ο δρόμος για τη μονομερή προσφυγή της Ελλάδας στο θέμα της υφαλοκρηπίδας.

■ **Η προσφυγή μέσω συνυποσχετικού, ωστόσο, προσφέρει κάποια πλεονεκτήματα ή είναι απολύτως ανάλογη με τη διαδικασία της μονομερούς προσφυγής;**

■ Θα έλεγα πως για την περίπτωση της υφαλοκρηπίδας είναι προτιμότερο να συνταχθεί συνυποσχετικό και εξηγώ αμέσως τι εννοώ: το συνυποσχετικό, ως διεθνής διμερής συμφωνία που είναι, επιτρέπει στο Δικαστήριο να σχηματίσει μια καλύτερη εικόνα των αιτημάτων και των διαφορών των δύο μερών απ' ό,τι μια μονομερής προσφυγή. Ταυτόχρονα παρέχει τη δυνατότητα στα μέρη να διαπραγματευθούν -στη διάρκεια προετοιμασίας του συνυποσχετικού- πάνω σε ζητήματα που θεωρούν ότι απαραίτητα πρέπει να αποτελέσουν το επίκεντρο της δικανικής επίλυσης και έτσι να μην αφήσουν στο άλλο μέρος τη δυνατότητα (κατά τη διάρκεια της δίκης) να μετακινήσει το βάρος της προβληματικής στις επιθυμητές γι' αυτό κατευθύνσεις. Ενώ, τέλος, ούτε το Δικαστήριο θα μπορεί να κινηθεί ελεύθερα στην κατεύθυνση που θα του υποδειχθεί από τον αντίδικο και από τις δικές του εκτιμήσεις των πραγμάτων.

■ **Άρα, μου λέτε ότι θα μπορούσαμε να προσφύγουμε μέσω συνυποσχετικού και για την περίπτωση των Ίμιων;**

■ Μιλάμε πάντα για την υποθετική εκείνη περίπτωση που η Τουρκία δεχθεί να επιδικασθεί το ζήτημα των Ίμιων από το Διεθνές Δικαστήριο χωρίς

άλλους όρους, έτσι; Τότε λοιπόν το μοναδικό ερώτημα που θα έπρεπε να τεθεί στο δικαιοδοτικό όργανο θα αφορούσε τους τίτλους της κυριαρχίας των Ίμιων. Και στο σημείο αυτό νομίζω ότι η Ελλάδα έχει ένα ισχυρό νομικό οπλοστάσιο και θα εναπόκειται σ' εκείνη να αποφασίσει -μετά την τουρκική δήλωση αποδοχής, επαναλαμβάνω- ποια θα είναι η καταλληλότερη διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθηθεί για την καλύτερη προστασία των εννόμων συμφερόντων της.

■ **Η βήμα προς βήμα διαδικασία που πρότεινε η Ελλάδα για τη λύση των Ελληνοτουρκικών, μοιρασίως συνάντησε διεθνή υποστήριξη, δεν βρήκε ανταπόκριση από την Τουρκία. Κατά τη γνώμη σας, λοιπόν, αν λάβουμε ως δεδομένο ότι η χώρα μας επιθυμεί διευθέτηση των Ελληνοτουρκικών, πώς ξεπερνιέται τούτο το αδιέξοδο;**

■ Η βήμα προς βήμα διαδικασία διατηρεί, πιστεύω, αμετάβλητη τη βαρύτητά της, από τη στιγμή που η Τουρκία δεν αίρει την εδαφική διεκδίκησή της για τις βραχονησίδες. Θα έλεγα μάλιστα ότι όχι μόνο δεν την αίρει, αλλά κατά καιρούς την επαναφέρει και τη διευρύνει, επεκτείνοντάς την και σε άλλες βραχονησίδες του Αιγαίου. Κατά συνέπεια, απαντώντας στο ερώτημά σας: δεν βλέπω κανένα λόγο τροποποίησης αυτής της γραμμής από την Ελλάδα, αφού -όπως και σας είπατε- βρίσκει σύμφωνη και τη διεθνή κοινότητα. Σ' αυτή τη συγκυρία μάλιστα, που υπό το βάρος των δραματικών μεταβολών στον γεωπολιτικό φλοιό -ιδιαίτερα της Ευρώπης- η διεθνής κοινότητα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη απέναντι σε διεκδικήσεις αλληλεγγύης συνόρων και εδαφικών καθεστώτων. Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό -και γι' αυτό το επαναλαμβάνω- είναι ότι δεν είμαστε εμείς οι επισπεύδοντες στο Αιγαίο - αυτή είναι η αντίληψή μας και δεν νομίζω ότι πρέπει να μετακινήσουμε απ' αυτή την επιτυχή γραμμή. Η ευθυγμία μας μπορεί να εκδηλωθεί σε διαδικαστικά θέματα, αφού όμως η Τουρκία αποδεχθεί το σφάλμα της στο εδαφικό και ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης των Ίμιων στη Χάγη. Η ευθυγμία μας μπορεί εξάλλου να εκδηλωθεί στο τρίτο «**βήμα**» -αφού δηλαδή έχει επιλυθεί και το θέμα της υφαλοκρηπίδας- όπου μπορούμε να κάνουμε σειρά εποικοδομητικών προτάσεων για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων.

■ **Εσείς λέτε ότι ήταν επιτυχής αυτή η γραμμή που ακολούθησε η εξωτερική μας πολιτική, πολλοί όμως αναλυσίως θα σας αντέτειναν στο σημείο αυτό ότι η Νέα Υόρκη έδειξε τη «**γύμνια**» ή και την αστοχία της Μαδρίτης. Σ' αυτό τον ισχυρισμό τι απαντάτε;**

■ Διαφωνώ, και επιτρέψτε μου να σας εξηγήσω γιατί τα όσα συμφωνήθηκαν στη Μαδρίτη αποτελούν ζητήματα διαδικαστικού χαρακτήρα στις σχέσεις των δύο χωρών και δεν άπτονται της ουσίας των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Αυτό δηλαδή που επιδιώχθηκε στη Μαδρίτη ήταν η διαμόρφωση ενός κλίματος αποσρόβησης αιφνιδίων και βίαιων εξελίξεων που θα μπορούσαν να συμβούν, δεδομένου ότι μετά τα Ίμια υπήρξε επιβάρυνση των διμερών

τουρκικών διαφορών είναι ορθή, «**επιτυχής**» και «**δεν πρέπει να τροποποιηθεί**». Στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δίνει τη δική του απάντηση στην τουρκική θέση για παραπομπή του θέματος του εξοπλισμού των ελληνικών νησιών στη Χάγη, εξηγεί γιατί η Τουρκία αντιμετωπίζει με «**αλλεργία**» το Διεθνές Δικαστήριο και τέλος περιγράφει πώς κατά την εκτίμησή του μπορεί να εξελιχθεί η διαδικασία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

✓ Αλλο Μαδρίτη,
άλλο Νέα
Υόρκη...

✓ Η Ελλάδα

πρέπει να επιμείνει
στη «βήμα προς
βήμα» επίλυση των
ελληνοτουρκικών διαφορών

σχέσεων και μια σχεδόν πλήρης αποκοπή επικοινωνίας, πολιτικού χαρακτήρα, στις δύο πλευρές του Αιγαίου. Ο στόχος αυτός -δηλαδή η ανάπτυξη ορισμένων διαδικαστικών προϋποθέσεων για επικοινωνία, στηριγμένη σε κάποιες αρχές (όπως είναι η απομάκρυνση της απειλής του casus belli από την ελληνοτουρκική καθημερινότητα)- αποτέλεσε το επίκεντρο των προσπαθειών τόσο της Ευρώπης (με την υπόδειξη για τη σύσταση της Επιτροπής των Εμπειρογνομώνων) όσο και των Αμερικανών (με τις προσπάθειες αναδιάταξης του διμερούς κλίματος) όσο τέλος και της ελληνικής κυβέρνησης. Η Μαδρίτη όμως δεν έθεσε ζητήματα ουσίας σχετικά με τα ελληνοτουρκικά. Η λογική της ήταν ότι θα πρέπει πρώτα να επιτευχθεί μια προσέγγιση και μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας και μετά να επιχειρηθεί η προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων. Άρα, τόσο η Τουρκία όσο και η Ελλάδα με τη Μαδρίτη διατήρησαν στο ακέραιο τις θέσεις τους για τα προβλήματα του Αιγαίου και της Κύπρου. Και η αποτυχία της Νέας Υόρκης αντανακλά ακριβώς το αμετακίνητο των θέσεων των δύο πλευρών.

■ **Αν όμως, όπως έδειξε η Νέα Υόρκη, παγωθεί και πάλι το αδιέξοδο στα προβλήματα "ουσίας", τότε ποιος και γιατί θα επιδιώξει μια νέα διαδικασία προσέγγισης των δύο μερών;**

■ Είναι αυτονόητο πως, αν συνεχιστεί το αδιέξοδο που αναφέρατε, υπονομεύεται οποιαδήποτε προσπάθεια διαδικαστικής "τακτοποίησης". Ιδιαίτερα λόγω της τουρκικής πλευράς, η οποία -προκειμένου να διατηρήσει ακέραιες τις διεκδικήσεις της και να μην εμφανίσει σημεία κάμψης σε μια περίοδο έντονης κινητικότητας για το Αιγαίο και την Κύπρο- προβαίνει σε μια έμμονη επίδειξη των θέσεων της επί της ουσίας, τόσο στο Αιγαίο όσο και στο Κυπριακό.

■ **Για να καταλήξουμε επί του θέματος, με όσα μου λέτε εννοείτε ότι η Νέα Υόρκη στην πράξη δεν ακύρωσε τη Μαδρίτη, δεν έδειξε δηλαδή ότι η πολιτική επικοινωνία που εγκαινίασε η Μαδρίτη ήταν άνευ αποτελέσματος;**

■ Επαναλαμβάνω: Η Μαδρίτη είναι ένα θέμα, η Νέα Υόρκη είναι ένα άλλο. Στη Νέα Υόρκη προσκρούσαμε στα προβλήματα ουσίας, καθώς όμως τα δύο μέρη δεν "πάγωσαν" τις εξελίξεις και η διεθνής πίεση για την επίλυση των προβλημάτων συνεχίζεται, μια πρόοδος και στην ουσία των θεμάτων είναι απαραίτητη για να διατηρηθεί το "πνεύμα της Μαδρίτης". Αν και, τυπικά, τα κεκτημένα της Μαδρίτης δεν επηρεάζονται από την ακινησία στα θέματα ουσίας.

■ **Τελειώνοντας θα ήθελα να σας ρωτήσω κάτι που όλοι έχουμε στο πίσω μέρος του εγκεφάλου μας ενόψει της διεύρυνσης: Αν οι διαπραγματεύσεις ένταξης της Κύπρου ξεκινήσουν ομαλά και συνεχισθούν χωρίς να υπάρξει πρόοδος στη λύση του Κυπριακού, τι προβλέπετε να γίνει από κεί και πέρα;**

■ Νομίζω ότι καθώς θα προσεγγίζουμε το χρόνο έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Κύπρου, η πίεση του διεθνούς παράγοντα, αλλήλα και του διαφανόμενου τετελεσμένου θα οδηγήσει την τουρκική πλευρά σε ανάγκη συμβιβασμών.

■ **Σας διακόπτω για να σας πω ότι το ερώτημά μου αφορά την αρνητική περίπτωση.**

■ Και αυτό λοιπόν να μη συμβεί, η διαδικασία ένταξης δεν μπορεί παρά να συνεχισθεί. Δεν έχω λόγους να πιστεύω ότι, παρά τις μεμονωμένες αντίθετες δηλώσεις (που δεν συνιστούν θέσεις της Ένωσης), η Ευρώπη δεν θα ξεκινήσει, συνεχίσει και ολοκληρώσει τις διαδικασίες ένταξης. Θα πρέπει βέβαια να υπάρξουν ειδικές ρυθμίσεις μεταβατικού χαρακτήρα για το κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου και θα πρέπει η Κύπρος να βοηθήσει, όσο την αφορά, στις δύσκολες διαπραγματεύσεις που θα επικεντρώνονται στο ζήτημα εφαρμογής ορισμένων διατάξεων για το τουρκοκρατούμενο τμήμα. Τεχνικά δεν είναι αδύνατη η ένταξη και αυτό θα πρέπει να επιδιωχθεί και με τη συνδρομή της Ελλάδας.

■ **Τεχνικά, που λέτε κι εσείς, είναι εφικτό ένα μοντέλο κράτους που θα είναι ομοσπονδιακό -άρα θα διαθέτει μία διεθνή προσωπικότητα- αλλή που η μία συνιστώσα του θα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης;**

■ Η ομοσπονδία έχει ως σύνθημα χαρακτηριστικό της μια μοναδική διεθνή προσωπικότητα και άρα η διεθνής εκπροσώπηση της χώρας γίνεται από ένα διεθνή παραστάτη. Επομένως όταν η Κύπρος ενταχθεί, θα ενταχθεί με τη μορφή ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας -όπως είναι σήμερα αναγνωρισμένη διεθνώς- και όχι με μια συνιστώσα, όπως θέτετε στο ερώτημά σας. Δεν έχει εγερθεί ποτέ τέτοιο θέμα και θα ήταν εξαιρετικά ατυχές να συζητηθεί κάτι τέτοιο με την προοπτική της ένταξης. Η διεθνής κοινότητα, σύσσωμη, αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία ως το μόνο διεθνές πρόσωπο και έτσι θα ενταχθεί -είτε ηλυθεί το Κυπριακό (άρα ως ομοσπονδία) είτε δεν ηλυθεί. Στην τελευταία περίπτωση, απλώς η Δημοκρατία της Κύπρου θα ενταχθεί ως κράτος, τμήμα του οποίου βρίσκεται υπό ξένη κατοχή και κατά συνέπεια θα πρέπει να υπάρξουν ειδικές ρυθμίσεις, που θα προβλέπουν μεταβατικές λύσεις για τους υπό κατοχή πληθυσμούς και ρυθμίσεις που θα αφορούν την εφαρμογή της συνθήκης ένταξης μετά τη λύση.